

Freedom

Vrijdag j.l. vierde Amerika "independence day", de dag van de vrijheid dus. Een goede aanleiding om de prestaties van de Amerikaanse beurs eens af te zetten tegen een Europese, in dit geval de Nederlandse, beurs. De keuze is vooral bepaald door de beschikbaarheid van tijdreeksen. Bekend is overigens dat b.v. de Duitse beurs het zelfs nog wat beter heeft gedaan dan de Nederlandse. Als een beurs een afspiegeling is van het succes van een economische systeem dan kan een vergelijking van beurzen misschien leiden tot het maken van enkele opmerkingen over de achterliggende economische orden.

Vanaf 1955 tot heden heeft de Dow Jones 30 (INDU) op jaarbasis tegen samengestelde interest een groei gerealiseerd van 6,4%. Voor de AEX stopt de meter over de zelfde periode bij ca 8,5%. Dat is een op het eerste gezicht groot verschil.

Als daarbij bovendien in aanmerking wordt genomen dat in de vijftiger jaren de dollar omgerekend tussen ca € 1,50 en € 1,85 fluctueerde, dan verslechtert het beeld voor de Amerikaanse economie verder. Een dollar staat nu immers op ca € 0,62. Amerikaanse bedrijven groeiden in dollars minder dan Nederlandse in Euro's en de dollar is in Euro's tot minder dan de helft van de oorspronkelijke waarde gedaald. Een vergelijkbare conclusie kan worden getrokken uit cijfers voor andere Europese beurzen.

Het Angelsaksische model wordt sinds een aantal jaren, vooral in samenhang met globalisering, in de pers nogal eens afgeschilderd als superieur aan het Rijnlandse model. In toenemende mate worden ook in West-Europa elementen van het Amerikaanse systeem overgenomen. Dit model legt de nadruk op "klassieke" economische waarden zoals kleine overheid, vrij verkeer van goederen en diensten, vrije marktwerking en het leggen van verantwoordelijkheid bij de individuele huishouding. Hoewel die leer in de VS zelf nogal selectief wordt toegepast en zelfs protectionisme de Amerikaanse regering niet vreemd is, is de organisatie van het economisch proces in de VS duidelijk verschillend van die binnen de varianten op het z.g. Rijnlandse model. Voor het bedrijfsleven betekent dat b.v. maximaliseren van aandeelhouderswaarde op korte termijn om de kapitaalvoorziening veilig te stellen. De mogelijkheid van een conflict tussen korte termijn percepties en lange termijn doelen is hier evident.

Het Rijnlandse model focust meer op het functioneren van de gemeenschap waarbinnen mensen moeten leven. Dat betekent dat overheden vaker in markten, vooral als ze van belang zijn voor de stabiliteit en het humanitair gehalte van het sociale en politieke systeem, zullen ingrijpen. In het bedrijfsleven zijn continuïteit en "stakeholdership" van alle belanghebbenden belangrijke overwegingen als beslissingen moeten worden genomen.

In de huidige maatschappelijke discussie wordt regelmatig gesteld dat de prestaties van individuen zullen verbeteren als ze rigoreus verantwoordelijk worden gehouden voor alle gevolgen van de eigen keuzes. Voor manipulaties gecorrigeerde statistieken en groeicijfers van beurzen geven aan dat het voetstoots volgen van het Angelsaksische denken over vrijheid en verantwoordelijkheid niet op voorhand wijsheid is. Hierna wordt beknopt één enkel onderscheidend aspect van de beide economische systemen, nl de mogelijke vorming en werking van sociaal kapitaal, belicht. Er wordt vanzelfsprekend geen aanspraak op volledigheid gedaan.

Sociaal kapitaal wordt wel omschreven als de productiefactor vertrouwen. Dat gerept wordt van een "productiefactor" geeft aan dat er minimaal een vermoeden is van invloed op de productiviteit en productiecapaciteit. Putnam (1993) definieert sociaal kapitaal als de niet direct meetbare en niet op een markt te kopen efficiëntieverbeterende eigenschappen, te onderscheiden naar vertrouwen, instituties en netwerken, van organisaties. Kort door de bocht gesteld: indien relationele, juridische en humanitaire zaken goed geregeld zijn in een organisatie, dan kunnen zeer veel onderlinge transacties zonder een "contract dat alles afdicht" worden geregeld. Samenwerking is dan meer voor de hand liggend dan voortdurend competitief gedrag omdat conflicten tussen individuele drijfveren en collectieve belangen worden voorkomen. Sociaal kapitaal heeft een productiviteitsverhogende werking op het niveau van de individuele huishouding (bedrijfsorganisatie) maar ook op macro-economisch niveau.

Vertrouwen heeft een directe invloed op de productiviteit doordat vrijwillige samenwerking ontstaat. Netwerken (horizontaal en informeel) en instituties (verticaal en formeel) bevorderen de efficiency op indirecte wijze. In alle gevallen geldt dat per saldo de transactiekosten drastisch verlaagd worden. Daarnaast levert de beschikbaarheid van sociaal kapitaal op het niveau van de staatshuishouding besparingen op omdat er b.v. minder noodzaak is kosten te maken voor een krachtig repressief apparaat.

Enkele maatschappelijke variabelen (omgevingsfactoren) die invloed hebben op de vorming van sociaal kapitaal zijn:

- De democratische kwaliteit van de bestuursverhoudingen,
- de aanwezigheid van maatschappelijke fragmentatie (etnisch, religieus, taalbloedgroepen, lobby's, etc),
- de beschikbaarheid van voldoende betrouwbare informatie van overheidswege,
- de consistentie en voorspelbaarheid van de overheid,
- het bestaan van existentiële zekerheden / verworvenheden (gezondheidszorg, rechtszekerheid, goed onderwijs voor iedereen),
- de scheefheid van de inkomensverdeling.

Bezien vanuit een perspectief van bevordering van de vorming van sociaal kapitaal kunnen voor de Verenigde Staten de volgende waarnemingen wijzen op nadelen van de gebruikte variant van het Angelsaksische model ten opzichte van het Rijnlandse model.

- Lobby's hebben in de VS een grote en volstrekt oncontroleerbare invloed op de politieke en economische besluitvorming,
- organisaties met publieke bevoegdheden (Federal reserve is eigendom van banken, CIA, plunje protection team etc) onttrekken zich aan democratische controle,
- de regering liegt over allerlei zaken zoals oorlogsmotieven, inflatiecijfers, groeicijfers, overheidsstekorten en machtsverhoudingen,
- de maatschappij is vooral langs raciale lijnen zeer gefragmenteerd, er is de facto sprake van een vorm van apartheid,
- in de VS is er geen ontslagbescherming, (hire & fire)
- het minimumloon in de VS is extreem laag, er is geen sociaal vangnet, de inkomensverhoudingen zijn zeer scheef,
- 25% van de bevolking van de VS leeft beneden het bestaansminimum, 40% van de Amerikaanse bevolking is niet voor gezondheidsrisico's verzekerd,
- 1% van de bevolking van de VS zit in een gevangenis,

Voor de groeiende groep minima in "the land of the free" geldt kennelijk:

"Freedom is just another word for nothing left to lose" (Janis Joplin)